

Atodiad II – Systemau amgen a ystyriwyd

1. Ystyriwyd amrywiaeth o systemau amgen cyn penderfynu ar y system wedi'i hailgynllunio, o beidio â chael unrhyw gyfranogiad gan y wladwriaeth ym maes cynnal plant, i system o gynhaliaeth warantedig lle y byddai'r cyfrifoldeb dros gynnal plant yn symud o rieni i'r wladwriaeth. Caiff anfanteision cymharol y systemau hyn eu harchwilio isod.

Peidio â chael unrhyw gyfranogiad gan y wladwriaeth ym maes cynnal plant

2. Un opsiwn a ystyriwyd oedd y dylai'r wladwriaeth roi'r gorau i'w rôl yn y maes hwn. Heb unrhyw gyfranogiad gan y wladwriaeth ym maes cynnal plant, ni fyddai gan rieni unrhyw system gymorth drwy lwybr gweinyddol. Byddai cynhaliaeth cynnal plant yn cael ei threfnu ar sail ad hoc, yn breifat neu drwy'r llysoedd. Gan dderbyn y rhesymau pam y dylai'r llywodraeth fod yn rhan o'r system cynnal plant (a nodir yn yr adran 'Rhoi'r plentyn yn gyntaf'), nid yw hwn yn opsiwn realistig. Byddai'r effeithiau negyddol posibl ar les plant a normau cymdeithasol yn drech nag unrhyw fuddiannau a gaed yn y byr dymor.

Gwarantu cynhaliaeth i bob rhiant unigol

3. Opsiwn arall a ystyriwyd oedd cynhaliaeth warantedig, sy'n gyffredin yng ngwledydd Sgandinafia. O dan system o'r fath, mae'r wladwriaeth yn talu cynhaliaeth i bob rhiant â gofal ac yn wynebu'r risg o'i chasglu gan y rheini dibreswyl. Byddai'r system yn system gyffredinol a fyddai ar gael i bob rhiant unigol a phob rhiant sydd wedi gwahanu. Mae pob rhiant â gofal yn cael cynhaliaeth, waeth pa un a yw'r rhiant dibreswyl yn talu ai peidio. Er mwyn sicrhau y byddai'r swm mwyaf posibl o arian yn cael ei adennill gan rieni dibreswyl ac fel arwydd o annerbynioldeb methu â chydymffurfio, byddai angen sefydlu system orfodi effeithiol i gyd-fynd â system o gynhaliaeth warantedig.
4. Derbyniais sylwadau cryf gan rai rhanddeiliaid y dylid cyflwyno cynhaliaeth warantedig yn y DU. Un o'r prif ddadleuon o blaid ymagwedd o'r fath yw'r effaith gadarnhaol y gall ei chael ar dlodi plant. Yn wahanol i gynhaliaeth a delir gan rieni dibreswyl, na chaiff o bosibl ei thalu'n rheolaidd, neu'n llawn, gallai cynhaliaeth warantedig ddarparu ffynhonnell incwm ragweladwy a sefydlog. Gan ddibynnu ar y gyfradd, gallai helpu i godi llawer o blant allan o dlodi.

5. Fodd bynnag, byddai system o'r fath yn ddrud iawn a byddai risgiau ynghlwm wrthi. Mae cost cynhaliaeth warantedig yn dibynnu ar y lefel a bennir ar ei chyfer a'r gyfradd y gellir ei hadennill gan rieni dibreswyl. Mae cynhaliaeth warantedig yn diddymu'r cyswllt ariannol rhwng rhieni dibreswyl a'u plant gan mai'r wladwriaeth sy'n gyfrifol am gasglu a thalu cynhaliaeth plant. Gallai hyn, ynghyd â'r ffaith y bydd rhieni dibreswyl yn gwybod y caiff eu plant gynhaliaeth, pa un a fyddant yn ei thalu ai peidio, gael effaith negyddol ar gyfraddau cydymffurfio.
6. Mae cynhaliaeth warantedig yn golygu bod y wladwriaeth yn talu cymorth ariannol yn seiliedig ar strwythur cartref yn hytrach na'i incwm. Mae hyn yn golygu y gallai cartrefi â lefelau incwm tebyg gael eu trin yn wahanol. Byddai cymorth ychwanegol yn cael ei roi i rieni unigol a llys-deuluoedd o'u cymharu â theuluoedd â chwepwl a gweddwon. Byddai hyn nid yn unig yn annheg ond gallai hefyd greu cymhellion i rieni wahanu, neu o leiaf ymddangos fel petaent wedi gwahanu, gan y byddai cynhaliaeth warantedig yn cynyddu incwm eu cartref.
7. Defnyddir cynhaliaeth warantedig mewn sawl gwlad arall, gan gynnwys Sweden, Denmarc, Norwy a'r Almaen. Mewn achosion o'r fath, mae cynhaliaeth warantedig yn gweithredu o fewn amgylchedd lles gwahanol lle y mae cyfranogiad y farchnad lafur ymhlith rhieni unigol yn tueddu i fod yn uwch. O ganlyniad, mae'n anodd cymharu gwledydd.

System gyffredinol i'r wladwriaeth

8. Ymagwedd amgen, yn debyg i'r ymagwedd yn Awstralia, fyddai sefydlu system gyffredinol i'r wladwriaeth. Byddai hyn yn ei gwneud yn ofynnol i bawb feddu ar ryw fath o drefniant cofrestru ar gyfer cynhaliaeth cynnal plant. Gellid gwneud trefniant o'r fath naill ai'n breifat neu ei weinyddu drwy'r wladwriaeth.
9. Yn aml, cyfeirir at y system yn Awstralia fel model i'r DU ei ddilyn. Gyda system weinyddol effeithlon a nifer fawr o drefniadau preifat, ystyrir ei bod wedi llwyddo lle y methodd y DU. Gan ddefnyddio ceisiadau i'w system Budd-daliadau Treth i Deuluoedd i gofrestru trefniadau, credir bod Awstralia wedi llwyddo i gofrestru tua 90 y cant o'i sail cleientiaid cynnal plant posibl. Wedi'i gyfuno â'r gofyniad i rieni gyd-gofrestru genedigaeth plentyn, mae hyn yn lleihau nifer y rhieni sydd y tu allan i afael y system yn sylweddol. Byddai cymhwysio system gyffredinol yn y DU yn golygu defnyddio cais am Gredyd Treth Plant i ysgogi cyfranogiad y wladwriaeth. Er mai'r Credyd Treth Plant yw'r dull helaethaf sydd ar gael, mae ei gyrhaeddiad yn gyfyngedig o hyd. O'r 2.5 miliwn o gartrefi a allai fod yn gymwys i gael cynhaliaeth

cynnal plant, ni chaiff rhwng 250,000 a 375,000 ohonynt eu nodi gan y system Credyd Treth Plant gan eu bod ar ben uchaf y sbectrwm incwm. Ar hyn o bryd, caiff 250,000 pellach o rieni dibreswyl eu dosbarthu fel unigolion na ellir dod o hyd iddynt neu eu holrhain. Byddai hyn yn cyfyngu cyrhaeddiad system gyffredinol i tua 75 y cant o'r boblogaeth gymwys.

10. Yn ogystal â'r broblem o ran cyrhaeddiad cyfyngedig, byddai system gyffredinol yn anodd iawn i'w gweinyddu yn y DU. Yn Awstralia, mae'r gydberthynas rhwng y system cynnal plant a'r system dreth, sy'n cynnwys hunan-asesiadau mwy helaeth wedi'i diweddarau na'r DU, yn ei gwneud hi'n llawer haws gweithredu system gyffredinol. Heb newidiadau sylweddol i'n system dreth, byddai cyflwyno system cynnal plant gyffredinol yn golygu cyflwyno llawer o brosesau newydd, gan gynnwys cofrestru nifer fawr o gytundebau preifat. Byddai hyn yn ei gwneud yn ofynnol i'r asiantaeth weinyddu gyflwyno prosesau newydd a phresennol mewn ffordd fwy effeithiol, ar gyfer llwyth achosion mwy.

Y Cynllun Gwella Gweithredol

11. Ystyriwyd pob system amgen yn erbyn gwelliant sylfaenol y disgwyliwyd iddo gael ei gyflawni gan y Cynllun Gwella Gweithredol (gweler isod).

Ym mis Chwefror 2006, nododd y Cynllun Gwella Gweithredol

- ailstrwythuro'r Asiantaeth Cynnal Plant i ddarparu gwell ffocws ar gylch oes achosion;
- neilltuo mwy o staff i glirio ceisiadau newydd;
- symleiddio prosesau er mwyn gwella cynhyrchiant;
- gweithio'n agosach â Chyllid a Thollau EM i olrhain rhieni dibreswyl sy'n osgoi eu cyfrifoldebau;
- ehangu'r defnydd o'r data olrhain sydd ar gael i gynnwys asiantaethau cyfeirio credyd a defnyddio asiantaethau o'r sector preifat lle bo angen;
- cynyddu lefelau cyffredinol staff yr Asiantaeth Cynnal Plant;
- cynnwys uwch weithwyr achosion ar achosion cymhleth er mwyn gwella cywirdeb;
- gwella dulliau cyfathrebu â chleientiaid;
- cynyddu'r defnydd o Orchmynion Didynnu o Enillion a gwella eu heffeithiolrwydd;
- ehangu amrywiaeth yr opsiynau talu;
- datblygu proffiliau risg i helpu'r Asiantaeth Cynnal Plant i ganolbwyntio ei hymdrechion;
- cynyddu'r ffocws ar gydymffurfio a gorfodi gan ddefnyddio'r amrywiaeth presennol o gosbau sydd ar gael megis cymryd trwyddedau gyrru a charcharu;
- cynyddu nifer yr achosion a ddaw ger bron y llysoedd am fethu â chydymffurfio;
- ymrwymo i amrywiaeth o safonau gwasanaeth yn y Cynllun Busnes;
- gweithio gydag EDS i ddatrys problemau TG.

Disgwylir i'r Cynllun Gwella Gweithredol godi 40,000 o blant ychwanegol allan o dlodi erbyn mis Awst 2010. Dylai'r gynhaliath a gesglir gynyddu bron i 50 y cant erbyn 2009.